

מכות יד

משה שווערד

[1] בויקרא כ' י"ז כתוב: ואיש אשר יקח את אחותו (אחות דרישא) בת אביו או בת אמו וכו', ונכרתו לעני בני עמם ערות אחותו (אחות דסיפא) גלה עונו ישא.

1. שערים מצויינים בהלכה

אמר רע"ק שאלתי את רבן גמליאל ורבי יהושה באיטליו של עימאום שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של ר"ג וכו'. [קשה הא אמרינן במס' קידושין (ע.) כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור אסור בעשיית מלאכה בפני שלשה, [ובשו"ע (יו"ד סי' רמג) פסק, דאפילו ת"ח שאינו נתמנה על הצבור, מ"מ אסור לו לעשות מלאכה בזויה עם שאר העם, שלא יתבזו בפני ע"ה. [והא דמצינו במס' ברכות (כח.) דר' יהושע היה פחמי, וי"א נפח, כתב בתשו' התשב"ץ (ח"א סי' קמב) דר"י עשה מלאכתו בצנעה, דהרי בפרהסיא אסור לו וכו', [וכ"כ בתשו' חות יאיר (סי' רה) לחלק בין בפרהסיא דאסור, אבל בביתו ואין זר רואה דמותו, [וא"כ קשה האיך הלכו לקנות בפרהסיא, [אולם עי"ש בחו"י שכתב דבמצות שהזמן גורם הן על כל ישראל והן המפורסם לפי שעה ליחיד בצבור אין בו משום ביזוי כבוד התורה, וכל הנוהג קלות בעצמו לצורך גבוה ומצות ה', אף שאינה מצות עשה ממש רק גמילות חסדים הרי זה משובח, ומהגמ' כאן יש ראייה לדבריו. ועי' בשע"ת (סי' רנ סק"ב) בשם באר יעקב (חו"מ סי' ח) שהביא הגמ' קידושין (שם) דר"נ עביד מעקה, וכן הביא הגמ' כאן שהלכו לאיטליו ליקח בהמה למשתה בנו. אבל במחזיק ברכה (סי' רנ) כתב, שמהגמ' כאן אין ראייה, שבמקח וממכר אין זילותא, ולא הוזכר שר"ג הוליכה, ובודאי

שמשתתיו הוליכה, משא"כ במלאכה שיש בזיון. ועי' בדברינו שם (ד"ה כיון) שהארכנו בזה.

2. שערים מצויינים בהלכה

שאלתי את ר"ג ור"י באיטליז של עימאום וכו'. כתבו התוס' ישנים במס' כריתות (טו.) להודיע שכחן של חכמים דאע"פ שהיו טרודין הי' עוסקין בתורה. וכ"כ בשושנים לדוד שם (פ"ג מ"ז) דקמ"ל דאע"ג שהלכו לדבר מצוה, אפ"ה לא נמנעו מלהשיב על כל פרטי שאלותיו דת"ת כנגד כולם. ועי' בדברינו במס' עירובין (נד: ד"ה

3. ריטב"א

הלא דברים ק"ו וכו'. ואם תאמר אין עונשין מן הדין. י"ל דקרובן⁹² עונשין. א"נ כדפירש הראב"ד ז"ל, דכיון דלחלק בעלמא הוא דילפינן

מקל וחומר, גילוי מילתא בעלמא ודיינינן מדין ק"ו.

92 בדפוס ישן בספר חמש שיטות הגירסא בדברי רבינו "דקרובן" עונשין מה"ד. וכן הביא בספר הליכות עולם להב"י שער ד' (דף נ מדפי הספר) את דברי

רחמנא וכו' ואנא אמינא וכו'. ובדפוסים חדשים שלפנינו הגירסא בדברי רבינו היא "זכרת עונשין". ובאמת בזה יש מחלוקת ראשונים בזה דהר"ח במכות ה, ב, רשב"ם בב"ב פח, ב ד"ה למעוטי, ועוד ראשונים כתבו שאין עונשין מה"ד בכרת, ויש ראשונים שסוברים שבכרת עונשין מה"ד והם התוס' הראש"ש לקידושין נז, א, רא"ם אמור כב, ג. הא"נ שהגירסא הנכונה בדברי רבינו היא כרת, א"כ דבריו הם כאותם הראשונים שבכרת עונשין מה"ד. ועיין באתון דאורייתא כלל כה שכתב טעם במה נחלקו הראשונים. ועיין בערול"ג כאן. ובאור שמת הלכות איסורי ביאה פ"ב הל"ז לא הזכיר כלל את דברי רבינו ע"ש. 93 ויקרא יח, יא. 94 ד"ה גמר עונש. 95 גדה כב, ב. 96 שם יח, כט. 97 שם כ, יז. 98 ד"ה ה"ג לה. ועיין בתוס' ד"ה הכי גריס. 99 ויקרא כ, יח.

רבינו דבקרובן עונשין מה"ד. וכן דייק מדברי רבינו בשו"ת כנה"ג כללי הק"ו דבקרובן עונשין מה"ד. אך קשה על דברי רבינו מתוספתא בשבועות פ"ג דקתני ר' יהודה בן בתירא אומר ק"ו ומה נדרים שאין חייבין עליהם מפי אחרים חייב עליהם מפי עצמו, שבעה שהוא חייב עליה מפי אחרים אינו דין שיהא חייב עליה מפי עצמו, אמר ר' אליעזר נמתי לפני ר"י בן בתירא וכי יש עונשין מן הדין. הרי זה סתירה מפורשת מתוספתא זו שמשמע שגם בקרבן אין עונשין מה"ד ולא כמש"כ רבינו. ובספר קובץ להרמב"ם עבודה זרה פ"ו ה"ד כתב לתרץ קושי' זו מהתוספתא בדוחק רב. ועיין בשעה"מ שחיטה פ"ב ה"א שהיה לפנינו הגירסא בדברי רבינו "דקרובן עונשין". ועיין בלימחדי ה' לימוד חמישי ד"ה ואולם חזות קשה. ובהליכות אלי אות ז שכתב על דברי רבינו "ויש לי להביא ראיה מנחות כו, ב ליכתוב

4. ערוך לנר מסכת מכות דף יד עמוד א

בגמרא ונראין דברים מק"ו. הריטב"א הקשה הרי אין עונשין מן הדין ותירץ דקרובן עונשין ע"ש, וק"ל דאם אמרינן דקרובן עונשין מן הדין, היאך פריך לקמן לר' יצחק ואיך דצריך אחותו לחייבו על בת אביו ובת אמו שאין עונשין מן הדין. הרי לענין עונש כרת לא שייך אין עונשין מן הדין, לפי מה שכתב המהרש"א בסנהדרין (פז א) הטעם דאין עונשין מן הדין דלמא לא סגי בעונש הקל, וצריך עונש המור דהרי קמי' שמיא גליא, ולענין מלקות ג"כ לא שייך לר' יצחק דהא לדידי' מלקות בחייבי כריתות ליכא, וא"כ ליכא רק לענין קרבן והרי קרבן עונשין מן הדין להריטב"א. וי"ל דהיא גופא קמקשה ליה הרי לרבנן לא ילפינן מאחותו לדונו בכרת ולא במלקות משום דצריך לאחותו בת אביו ובת אמו דאין

עונשין מן הדין, א"כ מנ"ל לר' יצחק דאתי לדונו בכרת ולא במלקות, דלמא לעולם חייבי כריתות לוקין, וממילא צריך אחותו לדון מלקות באחותו בת אביו ובת אמו דאין עונשין מן הדין. אבל ק"ל אכלל דהריטב"א דקרבת עונשין מן הדין מהא דאמרינן בסנהדרין (נד א), וקמפלגי בפלוגתא דאביי ורבא, מר סבר עונשין מן הדין ומר סבר אין עונשין מן הדין ע"ש, והרי מה דקתני שם הבא על אביו חייב שתיים בשוגג, ולענין קרבן איירי כדמפרש בגמרא שם דבמזיד לא שייך, דאטו בתרי קטלא קטלית ליה והשתא אי ס"ד דקרבת עונשין מן הדין דלמא לעולם חייב שתיים כר' יהודה אתיא, ויליף קרבן לבא על אביו מבא על אחי אביו, וא"כ מ"ט דמ"ד דלא כר' יהודה, אע"כ מוכח דלמ"ד אין עונשין מן הדין גם קרבן אין עונשין. ואין לומר דהריטב"א לא כתב כן רק הכא, דעיקר האיסור כתיב ולא ילפינן מק"ו רק לחלק לענין קרבן בזה שייך דקרבת עונשין, אבל התם הרי לא שייך לחייב על בא על אביו קרבן, משום ערות אביך לא תגלה, או בק"ו מאחי אביו, אלא אחר שכבר ידענו שיש כרת במזיד, דרק כשחייב במזיד כרת חייב חטאת בשוגג, וכיון דעיקר האיסור לא ילפינן מק"ו, וממילא לא שייך ג"כ לענוש קרבן מק"ו, דזה אינו לפי מה שכתבנו דכרת שפיר עונשין מן הדין דודאי לא גרע מכרת וא"כ שפיר נילף ג"כ קרבן בשוגג:

שוב ראיתי שמה שכתבתי דכרת עונשין מן הדין תלוי בפלוגתא שהביא השיורי כנסת הגדולה א"ח בכללי ק"ו בשם רבינו אליקים והר' אלעזר ממיץ, דכרת ומיתה בידי שמים עונשין מן הדין, אבל הוא חולק עליהם וסבירא ליה דאין עונשין. והנה אמת שמדברי התוס' חולין (קטו ב ד"ה מה לחמץ) משמע כדבריו, שכתבו דלכך לא ילפינן דבשר בחלב חייב כרת בק"ו מחמץ בפסח משום דאין עונשין מן הדין ע"ש, הרי דכתבו ג"כ דכרת אין עונשין מן הדין. אכן לא ידעתי למה לא הזכירו מסוגיא דסנהדרין הנ"ל דמוכח בפירוש או דכרת לא עונשין או דקרבת לא עונשין, וכיון דהריטב"א קרבן עונשין ע"כ כרת לא עונשין:

ולענ"ד תלי הך דאי כרת עונשין בהך טעמא למה אין עונשין מן הדין, דלהך טעמא דהמהרש"א כבר כתבתי דכרת עונשין, דעכ"פ לא גרע מכרת, אבל להטעם דכתב הליכות עולם לאין עונשין מן הדין דדלמא יש לו פירכא א"כ גם כרת אין עונשין. ויש נפקותא לענין קרבן, דלטעם המהרש"א עונשין כרת וממילא יש קרבן, אבל לטעם דהליכות עולם י"ל דלמא ק"ו פריכא הוא, ואין כרת וממילא ג"כ אין קרבן, ועכ"פ תלי קרבן בכרת, וא"כ יש ראייה מסוגיא דסנהדרין נגד הריטב"א דכרת וגם קרבן אין עונשין מן הדין:

5. **שערים מצויינים בהלכה**

ועי' במשמרות כהונה (סנהדרין נד).
 דהריטב"א איירי היכא דעונש כל אחד מפורש בתורה, ולא ילפינן בק"ו אלא חיוב קרבן על כל אחד, ועיקר הלימוד הוא לקרבן, אבל כשהעונש אינו כתוב בתורה ויליף לה בק"ו, וכיון דעיקר הלימוד הוא לעונש, והקרבן נמשך ממנו, בכה"ג אין עונשין מה"ד. ועי"ש בערוך לנר.

6. **שערים מצויינים בהלכה**

לחייבו על אחותו בת אביו ובת אמו לומר שאין עונשין מן הדין. הקשה בשיח יצחק, הרי כל הנפק"מ היא לגבי כרת, וכרת היא כלפי שמיא, וא"כ מה שייך לומר אין עונשין מן הדין, ותירץ דיש נפק"מ לגבי קרבן שאין מביאין קרבן רק בעונש כרת במזיד, ואי נימא דאין עונשין מן הדין ואינו בר כרת במזיד, א"כ אינו בקרבן. ובפי' הר"ח לעיל (ה:), כתב, דבחייבי כריתות ומיתות כ"ד אין עונשין ואין מזהירין מן הדין. וכ"כ התוס' במס' חולין (קטו: ד"ה מה לחמץ). אבל עי' בתוס' הרא"ש (קידושין נז:), דס"ל שעונשי

שמים עונשין מה"ד. והקשה בגינת ורדים (כלל א) להסוברים שכרת עונשין מה"ד הרי בגמ' כאן מיירי לענין כרת ומבואר שאין עונשין מה"ד, ותירץ שאפשר לומר אם אינו ענין לכרת תנהו ענין למיתת ב"ד, וצ"ע. ובאור שמח (איס"ב פ"ב ה"ז) תירץ שהכוונה היא לענין קרבן וכמו דאיתא בגמ' דכרת דאחותו לחלק, דהוא לענין קרבן, דלענין כרת לא שייך, דאטו נכרת ב' פעמים, וה"נ גמר דאין עונשין מה"ד לקרבן קאי. וכ"כ בהליכות אלי (כלל א-ט) בשם הליכות עולם (ש"ד פ"ב) ואע"פ שאין בו עונש גוף, וכונתו דבכרת גופיה לא שייך למילף דאין עונשין מן הדין, עי"ש. ועי' בבית האוצר (מער' א כלל גט) ובשד"ח (מער' א-כה).

7. שערים מצויינים בהלכה

לחייבו על אחותו בת אביו ובת אמו לומר שאין עונשין מן הדין. במס' סנהדרין (סד:) כתב המהרש"א, לפרש הא דאמרינן בכל מקום דאין עונשין מן הדין. אע"ג דק"ו מדה היא, מ"מ אין לדון כן לענין עונש, דאימא זה שעשה עבירה החמורה מזו אינו מתכפר בעונש המפורש בקלה הימנו [ועי' בדברינו שם ד"ה העביר]. ולפ"ז הקשה באור הישר שם, למה לי יתורא דקרא דערות אחותו גילה, למילף דאין עונשין מן הדין. הלא סברא הוא [ועי' מס' כתובות כב. למה לי קרא סברא הוא], ונשאר בצ"ע. ובעיקר ענין

טמא הנוגע בקודש או בתרומה האם לוקה? [תד"ה ההוא].

טמא שנגע בתרומה	טמא שנגע בקודש	
לוקה	לוקה	לריש לקיש
לפשוטת הסוגיא: לוקה [2] לתוס': אינו לוקה	אינו לוקה	לר' יוחנן

[2] ר' יוחנן דריש מקרא דבכל קודש לא תגע לנגיעת תרומה, וא"כ משמע שלוקה בנגיעת תרומה, אלא שהקשו תוס' בד"ה ההוא דלא יתכן שתרומה תהיה יותר חמורה מקודש לר' יוחנן. ולכן תירצו שר' יוחנן לומד מפסוק זה לענין יולדת שנגעה בתרומה אחר שטבלה קודם מלאת ימי טהרה לומר שפוסלת אותה כדין טבול יום.

8. ריטב"א

לכדרי שמעון בן יוחאי וכו' עד שיצא מדוה דרך ערותה. וא"ת ואידך הא מנא להו. י"ל דסבירי להו כרבנן דפליגי¹⁰² עליה דר' שמעון בן יוחאי וסברי דיוצא דופן אמו טמאה לידה¹⁰². ואף לר' שמעון בן יוחאי נפקא מקרא אחרינא דכתיב¹⁰³ אשה כי תזריע וילדה זכר עד שתלד ממקום שמזרעת, כדאיתא בפרק יוצא דופן¹⁰⁴.

[102] בערו"ג הקשה על דברי רבינו "ולא זכיתי להבין דעתו בזה דמה דדרש הכא עד שיצא מדוה דרך ערותה לאו היינו לענין טומאת לידה אלא לענין טומאת גדה וזיבה ובוה אפילו רבנן מודו כמו שכתבו התוס' גדה (דף מאג). ועוד קשה דהיפך הסוגיא דגדה

9. שערים מצויינים בהלכה

בשלמא ר"ל לא אמר כר' יוחנן גזירה שוה לא גמיר. פרש"י ולא למדה מרבו. וקשה למה לא גמיר ליה עכשיו, וכדמצינו שהקשו התוס' במס' שבת (צז. ד"ה גז"ש) וליגמר גז"ש מרע"ק שהוא קבלה מרבו, אך כבר תירץ ר"ת שם שהיה להם קבלה מגין גז"ש שבכל התורה, וזו היתה יתירה על החשבון לפיכך לא קיבלה. ומזה קשה על

10. ריטב"א

אלא ר' יוחנן מצינו מנא לא אמר כריש לקיש. פירוש דאע"ג דגמיר גזירה שוה וקיי"ל דגזירה שוה לגמרי דיינינן, עדיף ליה למילף ליה ממקרא מפורש, דהא האי גזירה שוה איכא כמה¹²⁰ מילי למדרשיה.

11. בית הבחירה (מאירי) מסכת מכות דף יד עמוד ב

טמא שנגע בקדש עבירה היא בידו שאסור לטמא את הקדשים או לסבב להם טומאה מפני שהוא פוסלם ומ"מ אינו לוקה בכך ומה שכתוב בכל קודש לא תגע אזהרה לאוכל הוא שנאמר בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא מה מקדש דבר שיש בו נטילת נשמה אף נגיעה דבר שיש בו נטילת נשמה ר"ל כרת וזו היא אכילה שהנגיעה מ"מ אינה בכרת לדברי הכל ואף התרומה אסור לטמא שכל שבקדשים אסור להורידו למטה ממדרגתו ודוקא בתרומה של ארץ ישראל שהיא מן התורה אבל תרומת חוצה לארץ הואיל וכבר היא טמאה מדבריהם בטומאת ארץ העמים מותר לטמא בטומאת התורה והוא שאמרו נדה קוצה לה חלה בחוצה לארץ שאע"פ שהוזהרה על האכילה לא הוזהרה על הנגיעה:

ולענין ביאור מיהא מה שאתה רואה מן הסוגיא לר' יוחנן שחמורה לו נגיעת תרומה ללקות עליה יותר מקדשים [1] יראה הטעם מפני שתרומה קלה אצלו ויבא בה מנגיעה לאכילה:

12. תוספות מסכת מכות דף יד עמוד ב

הוא לתרומה הוא דאתא - ותימה דהיכן מצינו חומר בתרומה מבקדשים דבכל קדש לא תגע מוקי לה רבי יוחנן לנגיעת תרומה אלמא לקי ובנגיעה דקדש לא לקי [2] ותירץ הר"ר שלמה מדרוי"ש נ"ע דהכי קאמר ההוא לנגיעת תרומה הוא דאתאי לאשמועינן דפוסל תרומה עד מלאת ימי טהרה שהיא כטבול יום ולא קאמר דאיכא מלקות בנגיעת תרומה אבל מכל מקום קשה דאיך קאמר רבי יוחנן דקרא דכתיב ביה קדש דמיירי לתרומה וי"ל משום דגבי האי קרא כתיב עד מלאת ימי טהרה ובקדשים עד לאחר כפרה אי נמי על כרחך צריך לאוקמה בתרומה דלקדשים נפקא לן מגזירה שוה דטומאתו טומאתו גמיר ליה.

13. ריטב"א

ההוא אזהרה לתרומה הוא דאתא. פירוש דאיכראי קדש. והקשו בתוספות¹²¹, כיון דפשוטיה דקרא הוא [בקודש] מנא ליה לאפוקי מקדש ולאוקמיה בתרומה דוקא, ותירצו דנפקא ליה משום דכתיב¹²² בקרא עד מלאת ימי טהרה, ואי בקדש ממש אסורה היא עד שתביא כפרתה. א"נ אל המקדש בלחוד קאי¹²³.

14. ריטב"א

איזהו דבר שהוא שוה בזרעו של אהרן הוי אומר זו תרומה. פירש רש"י¹²⁴ ז"ל דאלו קדשים אינן נאכלין אלא לזכרי כהונה, וכי תימא דהא איכא חוזה ושוק, הנהו נמי ליתנהו באלמנה וגרושה חוזרת כדאמרן התם¹²⁵ מלחם אביה תאכל חוזרת היא לתרומה ואינה חוזרת לחוזה ושוק, כדאיתא ביבמות¹²⁶.

15. ריטב"א

מיבעי ליה לטמא שנגע בקדש. פירוש וליכא למימר דיליף מיניה אוכל בקל וחומר, דהא אין מזהירין מן הדין¹²⁶.

126 עיין בערוך לגר מש"כ באריכות על דברי רבינו.

16. תוספות ישנים מסכת יבמות דף עה עמוד א

ואיפוך אנא וא"ת ומאי ס"ד הלא אסיקנא לעיל דתרומה חמורה משום מחפ"ז ונראה לרבינו נתנאל דדוקא גבי אכילה יש לנו לומר תרומה חמורה משום דבתרומה איכא מיתה באוכלה בטומאת הגוף ובמעשר ליכא אבל גבי נגיעה שמטמא גוף המעשר חמיר טפי מעשר מתרומה שהאוכל מעשר בטומאת עצמו לוקה דאיכא ביה לאו והאוכל תרומה בטומאת עצמה ליכא אלא עשה וא"ל כיון דנגיעה תהא אסורה במעשר היכי מצינו למימר שתהא אכילה מותרת י"ל כגון שתחב לו חבירו בבית הבליעה:

17. תוספות הרא"ש מסכת יבמות דף עה עמוד א

ואיפוך אנא. ולא מצי למימר תרומה חמורה שכן מחפ"ז דדוקא לענין אכילה י"ל דתרומה חמורה משום דתרומה איכא מיתה לאוכלה בטומאת הגוף ובמעשר ליכא אלא לאו אבל לענין נגיעה לטמאות את המעשר חמיר טפי מעשר מתרומה שהאוכל מעשר בטומאת עצמו לוקה והאוכל תרומה בטומאת עצמו ליכא כי אם עשה, וא"ת והא אמרינן לעיל דטבול יום מותר באכילת מעשר ואם מטמא אותו בנגיעה הרי אוכל מעשר טמא, י"ל כגון שלא הוכשר או שתחב לו חבירו בבית הבליעה.

18. חידושי הריטב"א מסכת יבמות דף עה עמוד א

ואיפוך אנא. פי' ואע"ג דאכילת' בטומאת הגוף מותרת אפשר דנגיעתו בטומאה אסורה, דמשכחת לה שפיר דאכיל ולא נגע או ע"י מפה או שתחב לו חבירו בבית הבליעה, וזה ברור.

19. חידושי הרמב"ן מסכת יבמות דף עה עמוד א

איפוך אנא, ואי קשיא לך היכי אפשר לאסור נגיעה דמעשר והלא אכילה עצמה מותרת, איכא למימר התם בשתחב לו חבירו בבית הבליעה, דבית הסתרים לאו נגיעה היא, כך פי' הראב"ד ז"ל, ויש לדקדק אחר טעמו היכן מצינו נגיעה חמורה מאכילה.

20. ריטב"א

ואבתי מיבעי ליה לאזהרה לאוכל קדש קודם זריקת דמים וכו' פירוש דקס"ד דנפקא ליה ההיא דריש לקיש מדכתיב¹²⁹ לא תגע לשון נגיעה, כלומר דבר שאין לנו בו אלא נגיעה והיינו קודם זריקת דמים, ופרקינן דההיא דריש לקיש מבבל

נפקא ליה, ואייתור לשון נגיעה לאזהרת נוגע.

21. ריטב"א

תניא כוותיה דריש לקיש. והלכתא כוותיה¹³⁷, דלא איתמר דריש לקיש ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן אלא היכא דליכא מתניתא דמסייעא לריש לקיש וליכא מתניתא כר' יוחנן, וכדכתיבנא בפרק החובל¹³⁸, ובפ"ק דע"א¹³⁹.